

Gübre Üreticisinden Tarım Şirketine Dönüşmek

İGSAŞ Türkiye gübre üretiminde ve ithalatında önemli bir role sahip. Şirket ilerleyen yıllarda başta üre ve amonyak üretim kapasitesini iki katına çıkarmak için yeni tesis yatırımı planlarken, tarımsal ürün tarafında tahıl ticaretini büyütme, hayvan yemi üretmek gibi hedeflere de sahip. Akıllı tarım uygulamaları tarafına da ağırlık vermeye başlayan İGSAŞ, entegre bir tarım şirketine dönüşmeye hazırlanıyor

Mehmet Erdoğan Elgin

G eride kalan yılın tarım sektörü bakımından en önemli konuları kuraklık, kuraklığa bağlı reelte düşüşleri ve artan girdi maliyetleriydi. Enerji, ilaç, tohum ve gübre fiyatları bir yıl içinde ciddi oranda arttı. Yağışların geçtiğimiz yıla göre daha iyi olması, kuraklık tehlikesinin geçen yıla göre artacağı beklentisini güçlendiriyor. Artan girdi maliyetleri ise hâlâ tarım sektörünün en önemli sorunları arasında yer alıyor. Hiç şüphesiz girdi maliyetleri arasında gübredeki fiyat artışları en çok konuşulan konulardan biri oldu. Gübredeki fiyat artışları nedeniyle geçtiğimiz sonbaharda hububat ve baklagillerin ekimi sırasında bazı sahalarda yetersiz gübre kullanımı gündeme geldi.

Elbette gübre fiyatlarında bu seviyede artış yaşanmasında üretimde kullanılan üre, fosfat, doğal gaz gibi girdilerde küresel ölçekteki fiyat artışları etkili oldu. Bu durum çiftçiler için gübreye ulaşımı zorlaştırırken, gübre üreticileri için de sıkıntıların arttığı bir döneme neden oldu. İGSAŞ, Türkiye'nin sayısı iki elin parmaklarını bulmayan gübre üreticilerinden biri ve üre gübresi gibi bazı ürünlerin tek üreticisi konumunda. Şirket, küresel gübre fiyatlarındaki fırtınalı havada yeni yatırımlar planlamayı ve sadece gübre üreticisi değil tam teşekküllü bir tarım şirketine dönüşmeyi hedefliyor. Gerek Ar-Ge tarafında başlayan ve belli bir yol kateden çalışmalar gerekse geçen yıl

kurulan tarım şirketiyle başta tahıl ürünleri olmak üzere ticaret tarafında da büyümeyi planlayan İGSAŞ'ın Genel Müdürü İlkyay Ünal ile gübre fiyatlarını, yatırım hedeflerini, Ar-Ge çalışmalarını ve bir tarım şirketine dönüşme yolculuğunu konuştuk.

Gübre Fiyatları ve Artan Maliyetler
Önce gübre fiyatlarını sormak istiyorum. Fiyatlardaki artış gübre satışlarına nasıl yansdı? Türkiye'de tarımda ağırlıklı olarak üre, amonyum sülfat, DAP amonyum fosfat, CAN ve kompozeler gübre olarak kullanılıyor. Bir de bunlara ilave olarak organikleri ekleyebiliriz. 2020 yılında Türkiye'de toplam gübre kullanımı 8 milyon tonun biraz üzerine çıkarak rekor kırdı. 2021 yılı için henüz resmi veriler açıklanmadı ama öngörümüz satışlarda rekor yıla göre yüzde 10 bir küçülme olacağı yönünde. Bu düşüş iki sebepten kaynaklandı. Birincisi geçtiğimiz yıl Türkiye'nin birçok bölgesinde yaşanan kuraklık, diğeri ise gübre fiyatlarındaki ciddi yükseliş.

Ham madde fiyatlarındaki hızlı tırmanış gübre fiyatlarının bu derece artmasına neden oldu. Ham madde girdileri ne kadar arttı geçtiğimiz yıl? Mesela üreye bakalım. Türkiye'ye ithal ürenin en çok geldiği ülke Mısır olmuş. Mısır'daki fiyatları

diğer bölgeler de takip eder. 2021 başında Mısır'da ürenin ton fiyatı 300 dolar seviyesindeydi ve yıl biterken ürenin tonu bin dolar bandını zorluyordu. Diğer bölgelere de baktığımızda benzer bir tabloyla karşı karşıyayız. Bir başka girdi olan amonyağa bakalım. 2020 yılında amonyağın fiyat ortalaması 296 dolardı. Geçtiğimiz yılın başında 270 dolar, sonunda ise bin 50 doları buldu. Şu anda bu miktarın bile üzerinde seyrediyor. Tabii bir de dövizdeki değişime bakmakta fayda var. Bakın, 1 Ocak 2022'de geçen yılın aynı gününe göre kur değişimi yüzde 84 olmuş.

Aldığımız ürünün miktarı belli, hangi fiyattan sattığımız belli. Her şey şeffaf. Biz hep uygun fiyatlı üretim yaptık ve sattık. İGSAŞ olarak üreyi hem üretiyoruz hem de ithal ediyoruz. Geçtiğimiz yıl sanayi artı tarımda 3,2 milyon ton üre kullanmış Türkiye. İGSAŞ bunun 500 bin tonunu üretmiş, 750 bin tonunun ithal etmiş. Tek bir üründe yüzde 38 pazar payı demek bu.

İGSAŞ için Nasıl Bir Yıl Oldu?

Gübre satışlarında geçtiğimiz yıl için yüzde 10'luk bir düşüş beklentisinden bahsettiniz. Bu genel düşüş İGSAŞ'a nasıl yansdı? Genelde yılın son çeyreğinde satışlar düşer, ocak ayında sezonsallık etkisi ile piyasa tekrar hareketlenir. Geçtiğimiz yıl ise son çeyrekte geleneksel düşüşü beklerken tam tersine bir artış oldu. Fiyatların yükseleceği beklentisi, bayilerin daha fazla alım yapmasına neden oldu. Bayiler artan fiyatlar karşısında kısmen pozisyon da aldı diyebiliriz. Biz çiftçiye direk satım yapmıyoruz. Çiftçilerimiz alımlarını bayilerimizden yapıyor. İGSAŞ'ta tonaj olarak yıl başında hedeflediğimiz satışların üzerine çıktık ve sürdürülebilirlik ilkesinden ödün vermeksizin kesintisiz mal ve hizmet tedarikimizi tüm yıl tüm paydaşlarımız için sürdürdük ve sürdürmeye de devam ediyoruz.

Artan maliyetler kârlığınızı nasıl etkiledi? 2021 tüm sektörlerde olduğu gibi tarımda da kârlı bir yıldır. Biz bütün tesislerimizde hedeflediğimiz büyüklüklere ulaştık. 2020 yılında 1,9 milyon ton toplam satış büyüklüğü gerçekleştiren İGSAŞ, geçen yıl 2,250 milyon tonla kapattı. Ton bazında yüzde 18 bir büyümeden bahsediyoruz. Burada en önemli faktör verimlilik artışı ve ithalatta hızlı hareket etmemiz oldu. Gerçekten yapılan planlı bakımlar ve iyileştirme çalışmalarıyla tesislerimizin bir

TÜRKİYE NE KADAR GÜBRE TÜKETİYOR? (2017-2021)

Yıllar	ÜRE	CAN	AS	DAP	20.200	15.15.15	KOMPOZE TOPLAM	GENEL TOPLAM
2017	3.233.063	625.090	727.056	820.242	825.441	301.453	1.968.336	6.332.872
2018	2.691.192	679.466	640.445	381.895	746.605	289.560	1.979.211	5.411.881
2019	2.934.711	918.600	641.991	610.637	910.885	306.446	1.829.363	6.087.714
2020	3.283.633	1.042.323	784.889	839.551	942.688	309.183	2.028.268	8.042.914
2021 (ONGÖRÜ)	3.250.506	1.090.000	660.000	360.000	868.000	323.000	VERİYOK	7,2-7,5 MİLYON TON

- Üre miktarı tarım ve sanayi toplamları yazılmıştır.
- Genel toplam Türkiye tarım toplamıdır.
- 2021 yılı verileri Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hali hazırda paylaşılmamıştır.

İlkay Ünal
İGSAŞ Genel Müdürü

kısmı eski olmasına rağmen 2021'de oldukça ciddi performans ortaya koydular. Buradan tüm ekibimize tekrar gönülden teşekkür ediyorum.

Peki bu yıl finansal beklentileriniz nedir? Bu yıl da tonaj bazında yüzde 10 daha büyüme hedefi koyduk. Biz sadece üretici değil ayrıca ithalatçı bir şirketiz de. Biz sadece tarıma değil endüstrinin farklı kollarına da ürün sağlıyoruz. Ağaç endüstrisinden cam endüstrisine kadar geniş bir yelpazede bizim ürünlerimiz kullanılıyor. Mesela Türkiye'de nitrik asidin tek üreticisiyiz. Yol, köprü tünel yapımından lavabo açıcısı imalatına kadar bu kullanılıyor.

Yeni Yatırımlar

Türkiye'de sektörünüzün önemli oyuncularından birisiniz ve üre gübresi gibi bazı ürünlerin tek üreticisisiniz. Bu ürün veya yeni ürün kapsamında yeni yatırımlar var mı planlarınız arasında? İGSAŞ, Yıldız ailesinin sahip olduğu Yıldızlar Yatırım Holding'in bir parçası. İkinci kelime "yatırım." Yani yatırım bu ailenin varlık sebebi. O yüzden de hem demir-çelikten hem de ağaç endüstrisinden ve kimyadan kazandıklarını yatırıma dönüştürüyorlar. Gübre alanında fizibilite çalışmasını sürdürdüğümüz bir proje var. Üre tarafında Türkiye'nin yıllık ihtiyacının 3 milyon ton olduğunu belirtmiştim. Bunun 500 bin tonunu biz üretiyoruz, geriye kalanı ithal ediliyor. Sektörümüzden bir başka şirket kamudan aldığı amonyak tesisinin yanına üre tesisi kuruyor. Ama ülkenin hâlâ beş-altı tane daha benzer tesise ihtiyacı var. Diyoruz ki bir tane de biz kuralım. Bir üre amonyak tesisi kurmak için şu anda fizibilite çalışması yapıyoruz.

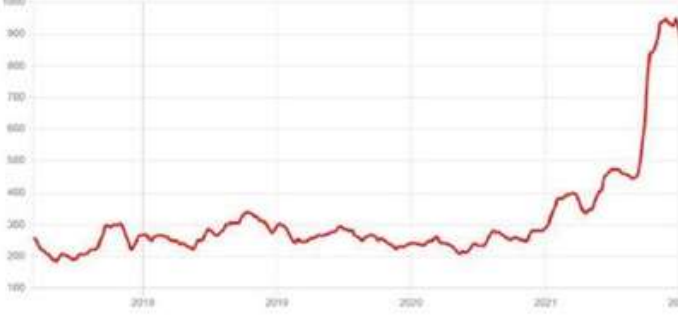
Ne kadar büyüklükte bir tesisten bahsediyoruz? 600 bin ton, yani bugünkü üretimden daha da fazla. İGSAŞ'ın Yarımca tesisinin bulunduğu yerde kapasite artırmak için uygun yerimiz var. Entegre bir tesis kurmaya çalışacağız. Yani mevcut üre amonyak fabrikamızın yanına bir üre amonyak fabrikası kurma, belki yanına birkaç ürün daha koyma hayalimiz var. Ürünleri çeşitlendirip Türkiye'de olmayan bazı ürünleri üreteceğiz. Proje bazlı devlet desteği teşvik sistemine talibiz. Bu konudaki çalışmalarımızı yapıyoruz.

Nedir böyle bir tesisin yatırım maliyeti?

Bugünün parasıyla 550-600 milyon dolar civarında. Bu tesis dört yıl gibi bir sürede kuruluyor. 48 ay gece-gündüz çalışırsanız böyle bir tesis kuruyorsunuz. İçinde bulunduğumuz dünyada dört gün sonra ne olacağını bilmediği bir yerde bir yatırımcının 550 milyon dolar parayı finansman dahil dört yıllık bir bilinmeze bağladığını hayal edin. Niçin? Bu ülkenin geleceği için. ▶

MISIR'DA ÜRETİLEN ÜRE'NİN SON DÖRT YILLIK FİYAT DEĞİŞİMİ

USD/T

◀ **Organik gübre tarafı da büyüyen bir alan. O tarafta da yatırımlarınız var, değil mi?** Geçtiğimiz yıl organik gübre tarafında Türkiye pazarı 300 bin tondan 600 bin ton seviyesine yükseldi. Çok ciddi bir büyüme bu ve devam edeceğini düşünüyorum. Biz bu pazarda şu anda var mıyız diye sorarsanız, evet varız. Kendimize ait reçetelerle partner bir firmaya geçtiğimiz yıl 40 bin ton organik mineral gübre ürettirdik, İGSAŞ torbalarıyla pazara sunduk. Samsun'da 30 bin metrekaare alanda üretim yapmaya hazırlanıyoruz. Bu yılın sonunda üretime geçmesini planladığımız tesisin toplam kapasitesi 200 bin ton olacak ve granül sülfat ile organik gübre üreteceğiz. Yıllık 100-150 bin ton organik gübreyle biz de bu pazarın büyük oyuncularından biri olacağız. Kocaeli, Kütahya, Antalya ve Samsun'daki üretim ve İskenderun, İzmir, Tekirdağ, Antalya'daki büyük depolama tesislerimizle Türkiye'nin doğusundan batısına kuzeyinden güneyine her bölgeyi kapsayacak şekilde bir organizasyonumuz var.

Entegre Tarım Şirketine Doğru

Geçtiğimiz yıl bir tarım şirketi de kurdunuz. Burada neler yapıyorsunuz? Hedefleriniz nedir? Sadece gübre tarafında değil, tarımda entegre bir şirket olabilmek, çok büyük ölçekli bir tarım şirketine dönüşmek gibi bir hedefimiz var. Bu kapsamda 2021 yılında tarım şirketimizi kurduk. Daha çok tahıl ticaretine yönelik bir yapısı var. Gerek iç pazardan gerekse ithalat yoluyla tahıl almak ve bunun ticaretini yapmak hedefimiz. Şu anda 15-20 bin ton gibi bir buğday alımı gerçekleştirdik. Tabii bu henüz çok küçük bir miktar. Önümüzdeki hasat sonunda yıllık 150-200 bin ton kadar buğday, mısır gibi tahılı elleçlemeyi hedefliyoruz.

Bu şirketin kuruluş amaçlarından biri bu, bir diğeri de yem endüstrisi. Bu alanda yarın faaliyete geçme kararı alsak şirket buna hazır, altyapısı buna göre kurgulandı. Bugün tarımsal şirket İGSAŞ çatısı altında tahıl, hububat ürünleriyle, gelecekte eğer planlarsak yem sektörüyle ilgili birtakım yatırımları kurgulayacağız.

Sürdürülebilirlik Odaklı Büyüme

Yeşil dönüşüm konuşulduğunda akla öncelikle enerji, demir-çelik ve çimento gibi sektörler geliyor. Ama tarım tarafının da bu dönüşüme hazır olması gerekiyor. İGSAŞ olarak neler yapıyorsunuz? Baca gazı emisyonlarımız Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yetkilileri tarafından anlık olarak takip ediliyor ve standartlara uygun olarak üretim yapıyoruz.

Ar-Ge Çalışmaları Ürüne Dönüşüyor

İGSAŞ'ın bir Ar-Ge merkezi bulunuyor ve burada toprak ve gübre çalışmalarının yanı sıra tarım teknolojileri üzerine de projeler gerçekleştiriliyor. Topraksız dikey tarım, dronelar ve tarla robotlarıyla ilgili çalışmalar şirketin odaklandığı projeler arasında yer alıyor.

Eksi Sekizinci Katta Sebze Yetiştirmek

Hidroponik ve aeroponik yetiştirme yöntemleri kullanılarak minimum miktarda su ve besin çözeltisiyle kapalı bir sistem içinde birim alanda daha fazla üretimin yapıldığı dikey tarım uygulamaları, İGSAŞ'ın destek verdiği çalışmalar arasında yer alıyor. Şirket, Tarım ve Orman Bakanlığı ile yaptığı anlaşma kapsamında İstanbul'un Kağıthane ilçesinde bir otoparkın eksi sekizinci katında dikey tarımla ilgili Ar-Ge çalışmasına başladı.

Robot Çiftçiler Geliştiriyor

İGSAŞ'ın akıllı tarım projelerinden biri olan tarla robotu Toygar ile hasere mücadele, yaprak numunesinden gübre seçimi, bitki gelişiminin izlenmesi ve yapay zekayla analiz yapılacak.

Tarımda Drone Kullanımına İGSAŞ da Katkı Sağlayacak

Yine İGSAŞ Ar-Ge merkezi tarafından geliştirilen drone Cemre ile ağaçlandırmaya katkı sağlamak için tohum topu atışı yapılıyor. İlaçlama, gübreleme ve bitki gözlemi de yine Cemre tarafından yapılan işler arasında yer alıyor.

Tesislerimizde bütün makine ve ekipmanlar en verimli haliyle çalışacak şekilde tasarlanıyor. Öte yandan karbon ayak izimizi çıkarmak için bir şirketle anlaşma imzaladık. Çok yakında tüm üretimlerimize, mevcutta ne durumda olduğumuza, bunu nasıl iyileştirebileceğimize, varsa sıkıntımıza, almamız gereken tedbirlere bakacağız. Tesislerimizde elektriğimizin bir kısmını kendimiz üretiliyoruz. Satın aldığımız elektriğin tamamı yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen elektrik. Farklı bölgelerde çok geniş yüzeylere sahip depolarımız var. Bunların üzerine güneş santralleri kurmak için planlarımız bulunuyor.

Birkaç yıl önce "Önder Çiftçi Toprak Analizi" adında bir sosyal sorumluluk projeniz vardı. O devam ediyor mu?

Elbette devam ediyor. Sürdürülebilir tarım için toprakların analizlerinin yapılması ve bu analizlere göre atılacak gübrenin miktarının, çeşidinin belirlenmesi gerekiyor. Bugüne kadar 50 bin dekar alanda toprak analizi yaptık. Sonuçları da oldukça iyi gidiyor ve çiftçimiz bu projeye büyük önem veriyor. 🌱